

TOOM-KOOLI 9

EHK ENDINE TOOMGILDI HOONE

1508. aastal kinkis ordumeister Wolter von Plettenberg Toomgildile Toompea linnuse vallikraavi ääres asuva krundi, kus asub tänane Toom-Kooli 9 hoone. (Toomgild, mida kuni reformatsioonini kutsuti Püha Maarja Gildiks, asutati 1407. aastal Toompea sakslaste katoliikliku vennaskonnana, kuhu kuulus nii käsitöölisi, aadlikke kui ka vaimulikke. 16. sajandist muutus see käsitööliste kutseorganisatsiooniks ning alates 1877. aastast oli Toomgild pelgalt seltskondlik ühendus. Aastani 1878 täitis Toomgild koos Eestimaa rüütelkonnaga ka Toompea omavalitsuse ülesandeid. Tegevus lakkas lõplikult 1920. aastal koos gildide kaotamisega Eestist.)

Krundi pikkus oli 12 sülda (27 m) ja laius 7 sülda (15,6 m) ning arhiiviallikatest on teada, et gildimaja ehitamist alustati 1517. aastal. Kuidas too esialgne hoone elas üle 1533. ja 1684. aasta suured tulekahjud, ei ole teada. Vaadeldes saksa geograafi Adam Oleariuse gravüüri 1635. aastast, võib Landskrone torni tagant näha osa kõrge sadulkatusega ehitised ning gildihoone on ära märgitud ka 17. sajandi lõpust pärineval Toompea plaanil – erinevalt enamikust naaberkinnistutest, mille kohale olid märgitud tühjad krundid või platsid. Kõrgete keldritega ühekorruselise hoone pikim külge kulges tänavaga paralleelselt, gildihoone lõunapoolsel küljel oli kitsas käigurada Toompea linnuse kaitsekraavi juurde.

Gildimaja ja Landskrone torni vahele elumajaks ehitatud tiibhoone kerkis pärast 1767. aastat, linnuse vallikraavi täitmise järel. 1787. aasta linnaplaanil on kogu hoonet kujutatud juba L-kujulisena. Tõenäoliselt oli tiibhoone kolmekorruseline juba 18. sajandi lõpul, kindlasti aga 19. sajandi alguses, mida tõendavad 1820ndatest aastast pärinevad fassaadijoonised. Tõllal veel kahekorruseline põhihoone ehitati kolmekorruseliseks 19. sajandi lõpupoole. Hoone mõlemad tiivad on üleni kellerdatud, kusjuures kõigil keldriruumidel on võlvlaed. Tiibhoones leidub võlvkonstruktsioone kokku kolmel korrusel, mis on Tallinnas haruldane.

19. ja 20. sajandil oli Toom-Kooli 9 hoone kasutusel nii elumaja kui ka asutuseruumidena. Keldrikorrusel tegutseb tänaseni varem Teaduste Akadeemia, nüüd Tallinna Tehnikaülikooli alla kuuluv Tallinna Gravimeetriaajaam, kus juba 1930. aastal mõõdeti esmakordselt raskuskiirendust. Nõukogude perioodil asus ülemistel korrustel Hüdrometeoroloogia Instituut, samuti mitmed muud ametiasutused. Omandireformi käigus läks hoone munitsipaalomandisse ning 1997. aastal anti Tallinna Kesklinna Halduskogu otsusega Tallinna Linnateatrile proovi- ja majutuspinnaks. Järgnevate aastate jooksul elas Toom-Kooli 9 majas ajutiselt mitmeid Linnateatri töötajaid, peamiselt noored näitlejad oma peredega. Hetkel on Tallinna linnal plaan hoone müüki panna.